

»Onkel Politi«

Af Aasmund Haugen

I hovedstaden Oslo skjedde en pinlig arbeidsulykke for politiet. To ungdommer stjal en bil en vinterdag for snart fire år siden. For noen uker siden falt dom i saken. Det var ikke biltyvene som fikk sin dom, nei det var politiet som stod tiltalt for vold mot biltyvene. De to biltyvene fikk en medfart som jeg vil karakterisere som ikke uvanlig grov overtramp. Den ene tyven fikk brukket et kjeveben og den andre et krageben. Det var ti tiltalte politimenn i rettsalen. Alle ble frifunnet. Hvorfor? I første omgang kunne ingen dømmes for vold, selvom vold var bevist, fordi saken var foreldet. For det andre kunne ingen dømmes for løgn i retten, selvom løgn var bevist, fordi alle kunne regne seg som siktet i saken, og da er det visst lov her i Norge å lyve. Jeg vil påstå at en slik juss virker underlig på meg. Frifinnelsen er anket til høyesterett. Politivolden skjedde i Maridalen, en dal nord for Oslo sentrum.

Det hele startet på østkanten i Oslo. Ikke mindre enn fem politibiler ble benyttet i jakten. Farten var til tider oppe i 120 km/t på glatte veier. Det endte med slag og sjikanering oppe i Maridalen. Her i Norge blir denne sak populært kalt »Maridalsaken«. Den har selvfølgelig rystet litt i politiets egne rekker, men er denne saken et hendig glipp? Det må jeg personlig bare få lov til å le av.

Denne sak er på ingen måte overraskende for den som kjenner innsiden av en politietat. Det som var overraskende denne gangen er den publisitet den fikk i den norske presse. Da biltyvene ble stoppet, og etter en skikkelig omgang med juling, uttalte en politimann fra hundepatruljen: »Du er ikke særlig tess nå som det ikke er noen bil å herje med lenger. Hadde du vært såpass at vi kunne få mosjonert hundene våre litt på deg.« Politimannen erkjente i retten at bemerkingen var litt flåsete, men la til: »Vi er oppsatt på at hundene skulle brukes, og at det skulle gi resultater, fordi vi er nemlig oppsatt på

resultater vi som arbeider i hundepatruljen.«

En slik flåsebemerkning har jeg hørt før. Da jeg selv var politimann hørte jeg denne bemerkningen: I dag har ikke bikkja fått mat, fordi den skal sette tenna i »Lurven«.

»Lurven« er betegnelsen på ungdommen i dongeribukser og langt hår. Det mest skremmende ved »Maridalsaken« er hele opplegget polititjenestemennene forsøkte sig på. De ti politifolkene har hatt flere sammenkomster og møter for å drøfte seg fram til et felles opplegg, i håp om at de slik skulle klare å unndra seg ansvar, men opplegget sprakk totalt. Det var to menn gruppa ikke hadde full kontroll med. Den ene var en politibetjent som tjenestegjorde i Libanon etter Maridal-affæren. Da han ble avhørt først ti måneder etter, erkjente han å ha slått. Det kom også for en dag at en politiskoleelev hadde vært med på den hasardiøse biljakten. Han la alle kort på bordet. Ak-
tor i saken Lasse Quigstad kunne ikke bli lei av å gi uttrykk for sin avsky for den oppførsel han ble møtt med i denne saken. Det var ingen ende på løgn. Alle var interessert i å fortelle den hele sannhet, men det ble til slutt mange forskjellige sannheter.

Dette var noen eksempler fra Maridalsaken og nå faller det naturlig å sakse ut et par tilfeller fra min bok, »Oss menneskeforaktere imellom«. Jeg hopper rett inn i sidene.

Eksempel I: Gutten blir satt i ventecelle, og jentas navn blir notert. Hun vil så gjerne snakke med meg, og jeg lytter. Hun forteller at de har store vanskeligheter med forholdet. Narkotikaen har snart ødelagt vennen hennes. Hun forteller og forteller, og jeg ser på henne og lytter. Alt hun forteller er så virkelighetsfjernt for meg, så jeg sier ikke stort, men lytter derfor bedre. Overkonstabelen kommer bort, og forteller at vi må reise tilbake til stasjonen. Jeg ber ham vente, men han ser på meg, og jeg forstår at vi må reise. Jeg sier farvel til jenta og ønsker henne lykke til. Vi setter oss inn i bilen. Selvfølgelig må jeg også denne gangen si et eller annet om forståelse og medlidenhet, og får selvfølgelig et svar, : »DU HAR VEL BUKSA FULL AV SPERME.«

Hvorfor kunne jeg ikke få lov til å snakke til denne jenta? Vi hadde ikke liten tid. Da vi kom fram til stasjonen drakk vi kaffe.

Eksempel II: Det blir kveld. Vi kjører rundt på patrulje etter at stevningene er levert. Stopper en og annen bil, men det er ellers stille i vårt distrikt. »LEDIG BIL« Kommandorommet spør. Vi er ledige. Noen ungdommer er blitt sett i en kjeller, og de var i ferd med å bryte seg inn i en kjellerbod. Blålys og sirene. Det går fort. Jeg sitter i baksetet og innbiller meg selv at jeg ikke er redd. Lener meg tilbake, tar et dypt trekk av sigaretten, ser ut av vinduet og forteller meg selv

at jeg er en turist fra Trysil som blir kjørt rundt av en velvillig guide. Klarer ikke å spille denne rollen så lenge av gangen. Må liksom følge med i svingene. »KJÆRE EINSTEIN, HVOR ER DET BLITT AV SENTRIFUGALKRAFTEN?«, tenker jeg for meg selv med sneipen i munnviken. Nei, dette går ikke. Må vise at denne karen ikke er så lett å skremme. Lener meg på nytt bakover, legger armene i kors, ser alvorlig ut i ansiktet og forteller på nytt og på nytt at det skjer aldri dødsulykker under utrykning. Det hjelper en stund, men så sniker det seg inn en tanke om at det kunne vel skje meg. Det ville ikke ha vært så usannsynlig for ikke å si en passende måte å dø på. Harehjertet arbeider i brystet, og jeg tør ikke ta min egen puls. Er redd for å få sjokk. Vi overlever denne gangen også. Utrolig. En kvinne kommer farende mot oss, og hun forteller at en av guttene løp i den retning hun peker. Vi ser i denne retningen, men der er bare mørke, og ute er det kaldt. Vi blir sittende. Kvinnen står der og ser på oss, og hun lurur vel litt på hvorfor vi ikke reagerer. Det er ingen grunn til å reagere, for denne gutten er over alle hauger. Den ene konstabelen vender seg rundt og ser på meg. Han nikker mot kvinnen og spør om jeg tror denne middelaldrende kvinnen har evnen til å ta den i munnen.

Disse to eksemplene er på ingen måte overraskende uttalelser fra en politimann, og hva er årsak for en slik holdning til publikum? Jeg er ingen belest mann i psykologi, men jeg mener at vanlig folkevett kan gi noen svar. Som innledning i min bok sier jeg at mindreverdigheitsfølelse parret med nyvunnen makt er kjerneproblemet i politiet. Her er vi ved kjernen, tror jeg. Jeg var i det militære i tre år og har også noen betraktninger fra den tiden. Jeg kan huske at de som på skolen lå etter teoretisk eller fysisk fikk alltid dårlig behandling. Vi hadde en elev som var litt tykkfallen, og han var litt av en filosof. Hvorfor denne gutten søkte seg frivillig inn i det militære er for meg en gåte. En kveld hadde noen av elevene vært nede i byen og fått i seg noen øl. Da de kom tilbake til leieren dro den ene ned buksa og gjorde sitt fornødne på permklærne til den forannevnte. De fleste politifolk har sin grunnutdannelse i det militære. Der skapes holdningene. På befalskolen fikk vi ideer.

Og nå tilbake til holdningene innen politietaten. Hvorfor blir de mest brutale typer ledere innen etaten? Min erfaring er at et miljø kan ødelegges av få personer. Dette skjer meget tydelig i politiet. Politietaten er en sterk pyramide. Bestigningen for tjenestemenn skjer kun ved å gå trappene. Juristene tar heisen. Etaten er delt i to. Tjenestemenn og jurister. Et slikt system skaper splittelse, og grobunn for mange feilsteg. Hele systemet er gjennomsyret med misunnelse, bakvaskel-

ser, intriger, dumhet, feighet og fortelser. Alle disse egenskaper i en suppe gir holdningene i et maktapparat.

I Bergen har to forskere skrevet en bok de kaller «Volden og dens ofre». Deres materiale har de hentet fra lege- og tannlegerapporter. I Norge vakte den stor oppsikt, fordi den kunne dokumentere utstrakt politivold. Forskerne var selv forbauset over resultatet. Tidligere var de av den mening at vold innen politiet var kun enkelte feilgrep. På grunnlag av deres forskning har regjeringen oppnevnt en undersøkelseskommissjon for å granske dens innhold. Her på berget venter vi spent på resultatet.